

K İ T A P L A R D A N H A B E R

ROBINOVICH, ITAMAR: *Syria Under The Ba'th 1963-66*. Kudüs, Israel Universities Press, 1972. xix + 276 s.

A III 7400.

Suriye'de 8 Mart 1963 darbesinin ardından iktidara gelen Baas Partisi'nin kurduğu yeni rejimin biçimlendiği 1963 - 1966 yıllarını kapsayan dönemde Suriye'de önemli toplumsal ve siyasal değişiklikler olurken, Baas Partisi'nin niteliği de büyük ölçüde değişime uğramıştır. Itamar Robinovich, Baas Partisi'nin özgün belgelerine, anılara, polemik kitaplarına, Arap basınına ve radyo yayınlarına dayanarak Suriye tarihinin bu fırtınalı ve önemli dönemini incelemektedir. Kitapta, sözkonusu dönemin kronolojisi saptanmakta, bu dönemi biçimlendiren sorunlar ve etkin güçler incelenmekte, bu değişiklik ve gelişmelerin önemi değerlendirilmektedir. Yazar, Suriye ordusunun önderleri ile Baas Partisi örgütü arasındaki kendine özgü bağıntı, Suriye ile Mısır ve Nasır arasındaki karmaşık ilişki ve Baas rejimi ile Suriye halkının arasındaki bölünmeye ağırlık vermektedir. Kitap, Suriye hükümetlerinin listesi, Baas Partisi ve Suriye'nin önde gelen kişileri ile Baas Partisi'nin bellibaşlı ideolojik metninin ilk İngilizce çevirisinin yer aldığı ekleri de kapsamaktadır.

Yazar, kitabın önsözünde şöyle diyor: "Uzun yıllar boyunca Suriye politikası, dışarıdan bakanlar için büyük ölçüde karanlık ve anlaşılmaz görünüyordu. Batı ülkelerinde Suriye ile ilişkiler çok sınırlı, bu ülkeye ilişkin bilgiler yetersizdi: Suriye bir dizi iç ayaklanmalar geçirmişti ve bu ülke ölçsüzlüğü ve akıl - dışılığın kaynağı olarak görülüyordu. 1963 yılı öncesinde, bazı Arap ülkelerinde yavaş yavaş ortaya çıkan aydınlar sınıfının birlik, demokrasi ve toplumsal reformları gerçekleştirme umudunu simgeleyen Baas Partisi, bir kez iktidara geçtikten sonra kısa zamanda biçimini ve rengini değiştirerek gözlemcileri şaşırtmıştır. Eflâk ve Salâh el - Bitar önemlerini yitirmişler, giderek sahneden silinip gitmişler; pan - Arabizmi ve seçime dayalı demokrasiye bağlılık sözünü bir yana bırakarak, ne dünya ne de birbirleri ile barışık olan, adı duyulmamış asker ve radikal siviller, Suriye'yi devrim adına, klik çatışmalarına sürüklemişlerdir". Bütün bunların anlamı neydi? Birbirini izleyen parti kongreleri, uzun tartışmaları, bildirileriyle gerçekten bir anlam taşıyor muydu? Parti programının amaç ve araçları konusunda gerçek anlamda bir tartışma sürdürülüyor muydu? Sürdürülüyorsa, kimler arasında oluyordu ve hangi amaca yönelikti bu tartışma? Yoksa, Baas Partisi, tutkulu subayların bir oyuncağı mı olmuştu da, tüm söylevler, parti içinde hizipler arasında süregelen bir iktidar savaşımını gizleyen bir perdeden başka birşey değil miydi?

Bu kitap, bu ve benzeri sorunları irdelemekte, özellikle de Baas Partisi'nin kurulduğu ve rejimini pekiştirdiği, ama aynı zamanda, Baas Partisi'nin, parti, ordu

ve hükümetin yapısını yeni bir ilişki içinde düzenleyen bir iç darbenin doruk noktasını oluşturduğu büyük bir dönüşüme uğradığı 1963-1966 dönemi üstünde durmaktadır.

Kitabın içindekiler şunlardır: Önsöz (ix). - Öndeyiş (xi). - 1. Suriye Siyaseti ve Baas, 1945-61 (1). - 2. 8 Mart Darbesinin Oluşumu, Eylül 1961-Mart 1963 (26). - 3. Suriye'de Baas Rejiminin Kurulması (49). - 4. Altıncı ve Yedinci Ulusal Kongreler ve Irak'ta Baas Rejiminin Sona Erişi, Eylül 1963-Şubat 1964 (75). - 5. "Hama Ayaklanması" ve 1964 Baharında Meydana Gelen Politik Değişiklikler (109). - 6. Askerî Komitenin ve Bölge Kumandanlığının Hegemonyası (127). - 7. Askerler Arasında Uyuşmazlık ve Hâfız - C'did'in Rekabeti, Nisan - Eylül 1965 (154). - 8. 23 Şubat 1966 Darbesi (180). - Sonuçlar (290). - Sonsöz (215). - Ek A. Suriye Kabineleri, Mart 1963-Mart 1966 (226). - Ek B. Bölgesel ve Ulusal Kumandanlıkların Oluşumu, 1963-1966 (226). - Ek C. Baas Partisi'nin 1947-1966 Döneminde Yaptığı Ulusal Kongreler ve Suriye Parti Örgütünün 1963-1966 Yılları Arasındaki Bölgesel Kongreleri (228). - Ek D. Baas Partisi: Örgüt Şeması (230). - Ek E. Kitapta Adı Geçen Suriye Baas'çıları (232). - Ek F. Özgürlük: Halkçı Demokrasinin Uygulanması (243). - Bibliyografya (265). - İndeks (271).

The 'Ulemâ'in Modern History (ed. Gabriel Baer). Kudüs, 1971. 275 s.

A III 5999.

4-5 Mayıs 1969 tarihinde İsrail'deki Oriental Society ve Asya ve Afrika Araştırmaları Enstitüsü'nün, Prof. Uriel Heyd'in birinci ölüm yıldönümü dolayısıyla düzenledikleri, İslâm dünyasında Ulema ve Dinsel Sorunlar konulu sempozyumda sunulan bildirilerle, Prof. Heyd'in meslektaş ve öğrencilerinin aynı konuda yazdıkları bildiriler bir araya getirilerek yayımlanmıştır. Israel Oriental Society ve Institute of Asian and African Studies'in gözetiminde, Uriel Heyd'in anısına yayımlanacak olan araştırmalar dizisinin ilk kitabını oluşturan bu kitapta yer alan bildirilerin hemen hemen yarısı, "Modern Tarihte Ulema" konusunu ele almaktadır. Uriel Heyd'in anısına adanan bu özel sayıda yer alan bildiriler, Asian and African Studies'in yazı kurulunca seçilmiştir. Kitabı oluşturan on bildirinin yazarları, Kudüs Telaviv ya da Hayfa Üniversitelerinde öğretim üyesidir. Bildiriler, Osmanlılarda ve Arap ülkelerinde ulemanın rolünü yeni bir yaklaşımla ele almaktadır.

Kitabın içindekiler şunlardır: *Giriş*, Gabriel Baer (1). - *Osmanlı Uleması ve Sultan II. Mahmud'un Askerî Reformları*, Avigdor Levy (13). - 19. Yüzyılda Mısır Tarihi İçin Bir Kaynak Olarak Mubarek'in *Hitat'ında Yeralan Biyografiler*, Haim Şakid (41). - *Ulema ve 19. Yüzyıl Ortalarında Suriye'de Modernleşme Süreci*, Moşe Ma'oz (77). - *Kuzey Sudan'da Dinî Siyaset: Ulema ve Sufizm 1899-1918*, Gabriel Warburg (89). - *Kudüs Müftüsü El Hac Emin el Hüseyinî, İktidara Gelişi ve Mevkîinin Pekiştirilmesi*, Yeoşua Porat (121). - *Cemiyet-i Ulemâ-i Hind'in Hindistan Ulusal Hareketine ve Pakistan'ın Kuruluşuna Karşı Tutumu*, Yohanana Fridman (157). - *Çağdaş Mağrip'de Reformist Ulemâ'nın Tarihsel Yaklaşımı*, Pessah Şinar (181). - *El-Ezher Üniversite'sine Mensup Ulemâ Arasındaki Çağdaş Dinî Görüş*, Hava Lazarus-Yafeh (211). - *İsrail'de Hadîs ve Şeriat*, Aharon Layiş (237). - Kitaba katkıda bulunanların listesi (273).

TAMKOÇ, METİN: *The Warrior Diplomats*. Salt Lake City, University of Utah Press, 1976. ixi - 394.

A IV 756.

Bu kitap, Birinci Dünya Savaşı'ndan bu yana, Türkiye'nin iki ana hedefi olan ulusal güvenlik ve modernleşmenin devlet başkanları ve onların başlıca danışmanlarının nasıl gerçekleştirildiğini araştırmaktadır. Başka bir deyişle, yazar, Türkiye'nin iç ve dış siyasetinin oluşturulması ve uygulanmasından çok, dış politikayı "savaşçı diplomatlar" diye nitelediği bu seçkinler ve bu seçkinlerin, ülkenin ulusal güvenlik ve modernleşme konularını doğrudan doğruya etkileyen başlıca dış politika sorunlarını nasıl ele aldıklarını incelemektedir. Yazar, kitabın önsözünde, 1918-1930 dönemi için, A. B. D. Ulusal Arşivleri'nden ve İngiltere Dışişleri Bakanlığı'ndaki belgelerden yararlandığını; ancak Türk devlet adamlarının ve politikacılarının yazdıkları anıların çok azının, dış politikaya ilişkin önemli kararların nasıl alındığı ya da Türk diplomatlarının yabancı diplomatlarla görüşmelerini nasıl yürüttükleri konusunda yeterince bilgi verdiğini, bu nedenle de, ikinci derecede kaynaklara ve bu arada parti, hükümet organı olan günlük gazetelere başvurmak zorunda kaldığını; kitabında yer verdiği gözlem ve genellemelerin bazılarının sezgi ve izlenimlere dayandığını belirterek, eldeki malzemenin değerlendirilmesinde ortaya çıkabilecek yanlış yorumlamaların tüm sorumluluğunu üstlendiğini açıklamaktadır.

Kitabın, kısa bir girişi izleyen birinci bölümünde yazar, ulusal liderler arasındaki irade çatışması ve Mustafa Kemal'in ulusal kurtuluş hareketinin önderi olarak ortaya çıkışı üstünde durmakta, Atatürk'ten başlayarak, İnönü, Bayar, Gürsel, Sunay ve Korutürk'ü sırasıyla ele almaktadır. İkinci bölümde, dış ve iç politikanın yöneldiği hedefler; üçüncü bölümde, Atatürk'ten başlayarak altı Cumhurbaşkanının izledikleri politika incelenmektedir. Kitabın dördüncü ve son bölümünde, Türkiye'de dış politikaya ilişkin kararların kimler tarafından alındığı belirtilmekte ve "yurtta sulh, cihanda sulh" ilkesinin anlamı üstünde durulmaktadır. Kitabın ekinde, onbeş başbakan ve onaltı dışişleri bakanının yaşam öyküleri verilmektedir.

Kitabın içindekiler şunlardır: Resimler (xi). – Önsöz: Frederick H. Hartmann (xiii). – Yazar'ın önsözü (xviii). – Giriş (1). – 1. *I. Bölüm: Savaşçılar ve İktidar Savaşımı*. 1. Giriş (7). – 2. Sekiz Ulusal Önder Arasında İrade Çatışmaları ve Mustafa Kemal'in Önderliğe Yükselişi (10). – 3. *Atatürk'ün Halefi Olmak İçin Girişilen Savaşım* (30). – İsmet İnönü: "Milli Şef" (30). – Celâl Bayar: "Demokratik Şef" (35). – Rejimin Koruyucuları (41). – Politika Sahnesinde Askerler (41) – General Cemal Gürsel (42). – General Cevdet Sunay (51). – Amiral Fahri Korutürk (54). – İkinci Bir Atatürk (63). – *II. Bölüm: Dış ve İç Politika Hedefleri*. 5. Giriş (67). – 6. Dış Politikanın İç Politikaya Göre Önceliği (71). – 7. Milliyetçilerin Örgütlenmesi ve Cumhuriyetin Kuruluşu (76). – 8. Türkiye'nin Modernleştirilmesi (96). – Çağdaşlığa Yöneltilen Geleneksel Bir Toplum (96). – Otoriteye İlişkin Reformlar (96). – Ulusun Güçlendirilmesi (99). – Laiklik Reformu (99). – Yönetime Katılma Reformu (100). – Toplumsal ve Ekonomik Reformlar (101). – Bir Merkezden Yönetilen Toplum (103). – Türk Siyasal Kültürü (106). – Başlıca Özellikleri (106). –

Bir "İdeoloji" Olarak Atatürkçülük (111). - Demokrasi Efsanesi (114). - "Türk İhtilali"nin Niteliği ve Kapsamı (117). - İkinci Bir İhtilâl Sözkonusu Değildir (121). - III. Bölüm: Savaşçılar ve Diplomasileri. 9. Devlet Başkanlarının İzledikleri Diplomasisi: Genel Bir Bakış (127). - 10. Gazi Mustada Kemal Atatürk (132.-) Bağımsızlık Savaşı Döneminde Mustafa Kemal'in İzlediği Diplomasisi (132). - İlk Diplomatik Temaslar (132). - Sovyet Rusya ile Diplomatik İlişkiler (138). - Batılı Devletlerle İlişkiler (152). - Lozan'da Türk Diplomasisi ile Batılı Devletler Diplomasisinin Karşı Karşıya Gelişi (170). - Tarafsız Devletlerle İlişkiler (178). - Mustafa Kemal'in Başlıca Danışmanları (185). - Cumhurbaşkanı Atatürk ve Musul, Boğazlar ve Hatay Sorunları (195). - 11. İsmet İnönü: "Millî Şef" (202). - İnönü'nün İzlediği Diplomasisi (202). - İnönü'nün Başlıca Danışmanları (220). - 12. Celâl Bayar: "Demokratik Şef" (228). - Bayar'ın İzlediği Diplomasisi (228). - Bayar'ın Başbakanı ve Dışişleri Bakanları (242). - Gözüpek Fakat Sert bir İnsan Olan Bayar (245). - 13. Gürsel, Sunay ve Korutürk: "Rejimin Koruyucuları" (248). - Türk Siyasetinde Yeni bir Olgu (248). - Askerî Görüşün Üstünlüğü (249). - Meslekten Gelen Diplomatlar (254). - Büyük Millet Meclisi (258). - Kıbrıs Anlaşmazlığı ve Millî Birlik Komitesi'nin Siyaseti (262). - 1960'daki Statüko (262). - Birinci Aşama: Diplomatik Baskılar ve Sınırlı Polis Önlemleri (265). - Askerî Kuvvetlerin Sınırlı Olarak Kullanılışı (277). - Kıbrıs Anlaşmazlığının Türkiye'nin Dış Siyasetinin Yönlendirilmesine Etkisi (282). - IV. Bölüm: Sonuçlar. - 14. Türkiye'nin Dış Siyasetine İlişkin Kararların Alınmasında Başlıca Rol Oynayan Kişilere Toplu Bir Bakış (295). - 15. "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" Sözü'nün Anlamı (299). - Ek: Dış Siyaset Kararlarını Alan Başlıca Kişiler (30). - Seçilmiş Bibliyografya (363). - Dizin (373).

BABINGER, FRANZ: *Mehmet the Conqueror and His Time* (Ed. William C. Hickman. Almandan çev. Ralph Manheim). Princeton, New Jersey, Princeton University Press, 1978. xx - 515 s.

A IV 2401.

Münih Üniversitesi'nde İslâm tarihi profesörü iken, Nazi döneminde Romanya'ya giderek çeşitli üniversitelerde ders vermiş olan Franz Babinger (1891-1967), Osmanlı tarihinin tüm dönemlerine ilişkin birçok kitap ve makale, bu arada, Simavna kadısı Şeyh Bedreddin üstüne bir inceleme yayımlamış, çalışmalarını özellikle Rönesans döneminde Osmanlı - Avrupa ilişkileri üstünde yoğunlaştırmıştır.

Babinger'in, Fatih Sultan Mehmed dönemini konu edinen bu eseri, İstanbul'un fethinin 500. yıldönümüne rastlayan 1953 yılında basılmış ve öylesine büyük bir ilgiyle karşılanmıştır ki, basılışından bir yıl sonra Fransızca çevirisi, 1957 yılında İtalyanca yayımlanmış, 1959'da Almanca ikinci basımı yapılmıştır. Daha sonra, 1967'de yeniden gözden geçirilmiş ikinci bir İtalyanca çevirisi, 1968'de ise, Sırpça - Hırvatça çevirisi yayımlanmıştır. Ancak uyandırdığı tüm ilgiye karşın, kimi eleştirmenler yazarın daha sonra hazırlayacağını belirttiği dipnotları ve bibliyografya yayımlanmaya değin kitaba ilişkin görüşlerini dile getirmeyi ertelemişlerdir. Ne yazık ki, Babinger, notları ve kaynakları kapsayan tamamlayıcı cildi hazırlaya-

madan ölmüştür. A. B. D.'deki Bollingen Foundation, kitabın yeniden gözden geçirilmiş İngilizce çevirisini gerçekleştirmeyi üstlenmiş, ancak not ve kaynakların yazarca tamamlanamayışı bazı gecikmelere yol açmıştır. Sonunda, 1967 yılında, Bollingen Dizileri'nin sorumluluğunu üstüne almış olan Princeton University Press'in yönetiminde, William C. Hickman, çevirisi 1965'de tamamlanmış olan kitabın editörlüğünü üstlenerek eserin uzun bir gecikmeyle, 1978 yılında yayımlanmasını sağlamıştır.

Sultan Murad'ın tahta çıkışından başlayarak, Balkan seferleri, Bizans'ın alınışı, Belgrad kuşatması ve bunları izleyen Doğu ve Batı seferlerini inceleyen yazar, bu arada Sultan Mehmed'in Avrupalı ve Asyalı hasımları arasındaki rekabeti de ele almaktadır. Öte yandan, yazar, 15. yüzyıl Osmanlı devletinin örgütlenmesi, toplumsal ve ekonomik kurumları üstünde de durmakta, siyasal ve kültürel yaşamı etkileyen belligenliklerden söz etmektedir. Bütün bunları incelerken yazar, bir yandan da Fatih Sultan Mehmed'in bir biyografisini sunmakta, özgün kaynaklardan yaptığı alıntılarla Sultan'ın başarılarını, kişiliğini betimlemekte, kazandığı zaferlerle Rönesans Avrupa'sını nasıl etkilediğini, uzun yıllar Batı sanat ve edebiyatında etkinliğini sürdüren "Türk" imajına katkısını belirtmektedir.

Kitabın içindekiler şunlardır: Resimlerin Listesi (vii). – Editörün Önsözü (xi). – Telâffuz ve Transkripsiyonla İlgili Not (xvii). – Kısaltmalar (xx). – 1. *Kitap*: Sultan Murad'ın Tahta Çıktığı Sırada Osmanlı İmparatorluğu (3). – Bir Sultanın Doğuşu (9). – Balkan Seferleri – Macar Karşı – saldırısı (16). – Varna Haçlı Seferi (27). – Bir Çocuk Sultan (41). – Yunanistan Seferi (44). – Sultan Murad'ın Son Yılları (56). – 2. *Kitap*: Sultan Mehmed'in Tahta Dönüşü (64). – Boğaz'daki Kale (75). – Bizans'ın Düşüşü (87). – İstanbul'un Osmanlı İmparatorluğu'nun Başkenti Oluşu (101). – Batı'daki Yankılar (117). – Osmanlıların Ege'de Yayılması (129). – Belgrad Kuşatması (137). – 3. *Kitap*: Osmanlı Seferleri – Arnavutluk, Sırbistan ve Yunanistan (151). – Papa'nın Batı Birliğini Sağlama Çabaları (167). – Paleologların Sonuncusu (173). – Doğulu Maceracılar ve Trabzon'un Düşüşü (183). – Bosna'nın Boyunduruk Altına Alınması (215). – Venedik'le Savaşın Patlak Vermesi (225). – Papa'nın Haçlı Seferi Düzenleme Çabaları (233). – Osmanlılar Adriyatik'te (251). – Anadolu'daki Girişimler (269). – Negropont'un Düşüşü (279). – Fatih Camii (293). – 5. *Kitap*: Uzun Hasan Batı İle Anlaşıyor (302). – Doğu'da Uzun Hasan'la Savaş (309). – Mahmud Paşa'nın Gözden Düşüşü (329). – Cenova'nın Levant Ticaretine Ölüm Darbesi İndiriliyor (341). – Osmanlı Akıncıları Venedik ve Avusturya Kapılarında (347). – Sultan Mehmed Eflâk ve Buğdan'da (351). – Akçahisar ve Üsküdar (Arnavutluk) Kuşatmaları (359). – 6. *Kitap*: Venedik'le Barış Antlaşması (369). – Osmanlıların Güneydoğu İtalya'ya Çıkışı (389). – Rodos'a Başarısız Bir Saldırı (397). – Sultan Mehmed'in Son Seferleri ve Ölümü (401). – 7. *Kitap*: Fatih Sultan Mehmed'in Kişiliği ve İmparatorluğu (409). – I. Hükümdar ve İnsan Olarak Fatih Sultan Mehmed (409). – II. Devlet ve Toplum (432). – III. Sanat, Edebiyat ve Bilim (462). – IV. Sultan Mehmed ve Batı (494). – *Ekler*: 1. Hükümdar ve Papaların Listesi (511). – 2. Sözlük (513). – *Dizin* (515).

